

Temples de plaer

Els museus solien associar-se amb edificis vells, polsegosos, avorrits i poc rellevants per a la vida real. Aquesta mena de llocs encara existeixen, però n'hi ha molts menys, i els de més èxit són irrecognoscibles. L'àmbit que cobreixen s'ha ampliat espectacularment i ara va molt més enllà dels temes tradicionals com l'art i els objectes antics, la ciència i la història (per a una mostra de museus peculiars, vegeu el gràfic). Una de les atraccions més grans és l'art contemporani.

És clar que els museus continuen sent l'aparador de col·leccions i dipòsits per a l'erudició, però també s'han convertit en pous de debat popular i llocs on els nens poden anar a dormir (en aquesta imatge, al Museu Britànic). Ja no són llocs on la gent se sent intimidada, sinó on s'aprèn i es discuteix, com es fa a les universitats o a les escoles d'art. Sir Nicholas Serota, director de les galeries Tate de Gran Bretanya, descriu el museu com "tant un fòrum com una caixa de tresors".

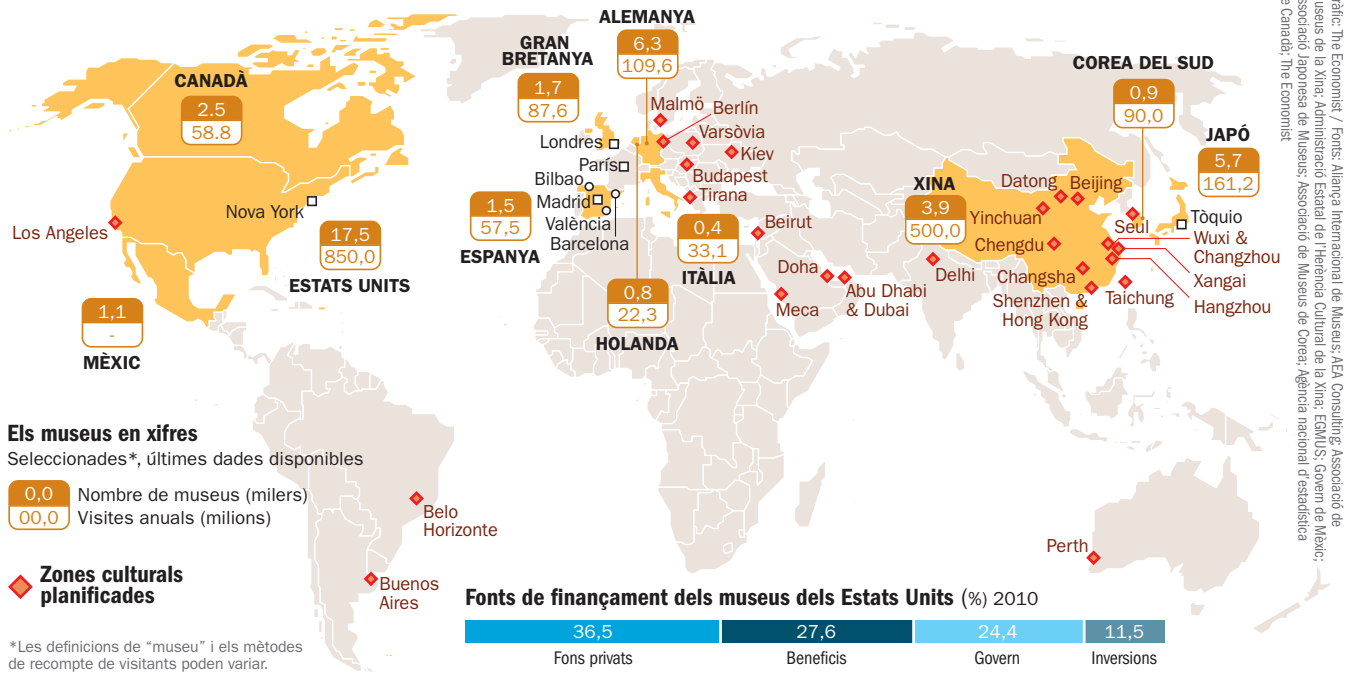
Les estadístiques suggereixen que aquests museus amb una nova imatge estan fent alguna cosa bé. A nivell mundial, la xifra de museus ha augmentat des del voltant de 23.000 fa dues dècades a almenys 55.000 actualment. El 2012, els museus dels Estats Units van rebre 850 milions de visitants, segons l'Aliança Americana de Museus. Aquesta xifra supera la d'assistents a tots els esdeveniments esportius de les grans lligues i a parcs temàtics junts. A Anglaterra, més de la meitat de la població adulta ha visitat un museu o una galeria en l'últim any, el percentatge més alt des que el govern va començar a recopilar aquestes dades el 2005. A Suècia, tres de cada quatre adults visiten un museu, com a mínim, un cop l'any, encara que no tots els europeus hi estan tan interessats. El Museu del Louvre a París, el museu més popular del món, va tenir 10 milions de visitants l'any passat, un milió més que el 2011. La Xina aviat tindrà 4.000 museus, només una quarta part de la xifra dels Estats Units, però s'afanya a posar-se al dia.

Als museus de tot el món els va sorprendentment bé. Poden, però, aconseguir que els visitants hi continuïn anant?

Un món d'opcions. Aquest èxit sembla sorprendent. Ara la gent té més opcions que mai per decidir com passa el seu temps lliure. Molts viatgen pel món, però, sobretot, el món ve fins a ells, sovint a través de la televisió i internet i els seus ordinadors portàtils o telèfons intel·ligents. Així que, per a què volen recórrer museus si la major part de les coses que po-

TEMPLES DE PLAER

Els museus en xifres

Seleccionades*, últimes dades disponibles

0,0 Nombre de museus (milers)
00,0 Visites anuals (milions)

Zones culturals planificades

*Les definicions de "museu" i els mètodes de recompte de visitants poden variar.

Museus peculiars

- Plàtans Estats Units
- Pa Alemanya
- Relacions trencades Croàcia
- Menjar cremat Estats Units
- Conills Estats Units
- Pastanagues Bèlgica
- Collars de gos Gran Bretanya
- Cotxes fúnebres, Espanya
- Glaceres Noruega
- Ànimes al purgatori, Itàlia
- Malalties humanes Austràlia
- Innocència Turquia
- Carmanyoles Estats Units
- Bolets França
- Llapis Gran Bretanya
- Fal·lus Islàndia
- Aigua de l'aixeta, Xina
- Lavabos Índia

den veure estan només a un clic del ratolí?

Part del nou entusiasme pels museus s'explica pels canvis en la demanda. En el món ric i en alguns països en desenvolupament, el percentatge de persones que arriben a l'educació superior ha augmentat espectacularment en les últimes dècades. Les enquestes mostren que la gent amb més estudis és molt més propensa a visitar museus. Volen veure per si mateixos quin és el seu lloc al món i busquen orientació als museus, és per això que molts d'aquests llocs han passat de ser "contenedors restringits" a "companys exuberants", tal com Victoria Newhouse escriu en el seu llibre *Towards a New Museum* ("Cap a un nou museu").

Als països desenvolupats els museus tenen defensors entre una àmplia varietat de grups: alcaldes que veuen els edificis emblemàtics i les grans col·leccions com un atractiu turístic; planificadors urbans que consideren els museus com una vareta màgica per tornar a la vida les zones deteriorades de la ciutat; mitjans de comunicació que anuncien exposicions de gran èxit i gent rica que vol moure la seva riquesa

en nom de la filantropia ("una manera que els rics es rentin les ànimes", tal com va comentar un director de museu). Per als joves són la font d'una cosa autèntica i fascinant quan els seus entreteniments electrònics els comencen a avorrir.

A les parts més riques del món en desenvolupament la creació de museus també ha prosperat, impulsada principalment per governs que volen que els seus països siguin considerats culturalment sofisticats (encara que particulars rics també hi tenen a veure). Per a ells, els museus són símbols de confiança, fonts d'educació pública i lloc on un país jove pot presentar un relat nacional. El nombre de visitants en aquests països també augmenta ràpidament, impulsat per una classe mitjana creixent. Alguns esperen que l'oferta cultural atraguï molts més turistes estrangers. A Qatar i Abu Dhabi, per exemple, un grapat de nous museus en construcció vol convertir el Golf en una destinació per a visitants d'Europa, Rússia i l'Àsia del Sud. Els museus xinesos van rebre més de 500 milions de visites l'any passat, 100 milions més que el 2009.

L'hora de l'adoració. Fa menys d'un segle que Benjamin Ives Gilman, que va ser el secretari del Museu de Belles Arts de Boston durant més de trenta anys, va publicar un manifest personal, "Els ideals del Museu: Objecte i Mètode", en el qual instava els curadors a tractar els museus com si tinguessin un propòsit sagrat. Les col·leccions s'havien de contemplar per les seves qualitats estètiques i prou, va argumentar, sense necessitat de relat, context o explicacions. El millor lloc per fer-ho era l'àmbit elitista d'un museu. "Un museu d'art", va escriure, "és, en essència, un temple".

La demolició del temple va començar a París amb l'obertura del Centre Pompidou el 1977. Renzo Piano i Richard Rogers van girar l'arquitectura del museu de dins cap enfora, de manera literal i metafòrica. Van posar els conductes de ventilació i les escales mecàniques a l'exterior de l'edifici i els van pintar de colors primaris lluents en lloc d'amagar-los. A l'interior, s'animava els visitants a passar de la col·lecció permanent a la biblioteca i viceversa, i a sortir i entrar de les exposicions temporals. Com per po-

Gràfic: The Economist / Font: Aliança Internacional de Museus; AIA Consulting; Associació de Museus de la Xina; Administració Estatal de l'Herència Cultural de la Xina; EGMUS; Govern del Mèxic; Associació Japonesa de Museus; Associació de Museus de Corea; Agència nacional d'estadística de Canadà; The Economist

sar èmfasi en el fet que aquest museu era tant per divertir-se com per veure art, malabaristes i homes en xanques entretenien els visitants a la plaça del museu, al modern barri de Marais. Des de llavors, les ciutats han competit per construir museus cada vegada més innovadors i barris sencers per reafirmar-se com a centres culturals (vegeu "l'efecte Bilbao").

No tot el que Gilman defensava s'ha oblidat. Quan el Museu Britànic (BM) va obrir les portes el 1759, es va auto-proclamar com el primer museu nacional independent del món "per a totes les persones estudioses i curioses, tant del país com estrangeres". Aquest continua sent el seu objectiu. Però mentre que els curadors de l'època de Gilman regnaven indiscutiblement, ara han d'aconseguir interessar els visitants en lloc de donar-los una conferència. Els museus ofereixen explicacions en les seves exposicions, proporcionen un context per als objectes enllaçant-los a altres persones i altres llocs, treballen amb experts digitals perquè els

visitants puguin participar-hi a més de veure i escoltar, i creen programes públics innovadors per atraure els joves i els inexperts.

D'acord amb Kenneth Hudson, un detector de tendències dels museus britànics i autor de *Museums of influence* ("Museus d'influència"), "el canvi més fonamental que ha afectat els museus és la convicció, ara gairebé universal, que la seva funció és servir el públic". Alguns poden arrufar el nas per por que alguna de les exposicions dels museus no s'acosti massa al simple entreteniment. Però als visitants moderns els agrada l'entreteniment, i és probable que s'allunyin dels museus si no aconsegueixen connectar amb ells tant a nivell intel·lectual com emocional.

Els diners per aconseguir-ho provenen de fonts diverses. Algunes institucions van ser fundades en privat i es continuen finançant amb fons privats, d'altres són totalment finançades per l'Estat. En els últims anys, el finançament públic a tot el món desenvolupat s'ha reduït, així

que els museus s'han hagut de tornar més hàbils en la recaptació de diners, i les barreres entre els dos models de finançament tradicionals s'han tornat més fluides. Actualment, la majoria d'institucions d'Europa, Amèrica i Austràlia viuen d'una combinació de suport públic, corporatiu i individual. Fins i tot a Alemanya, on la cultura s'ha considerat tradicionalment una responsabilitat de l'Estat, el panorama és cada vegada més sever. Ara s'espera que els principals museus de Berlín recaptin com a mínim el 8,5% del seu pressupost operatiu anual a partir de les vendes d'entrades i patrocinis.

Una font útil d'ingressos és fer préstecs d'obres d'art a galeries de l'estranger. Gemäldegalerie, a Berlín, ha aconseguit recaptar 1 milió d'euros prestant els seus dos Vermeer a museus del Japó. El Museu Picasso de París va aconseguir 30 dels 50 milions d'euros que necessitava per al seu canvi d'imatge actual a través del préstec d'obres a museus estrangers.

*Vols saber què s'entén per ciutat ideal?
Vols saber com eren les ciutats de l'antiguitat?
Vols veure les ciutats més espectaculars del món a vista d'ocell?
Vols saber per què en algunes ciutats els seus carrers són rectes?*

M A U

Museu d'Arquitectura i Urbanisme d'Almacelles
JOSEP MAS DORDAL

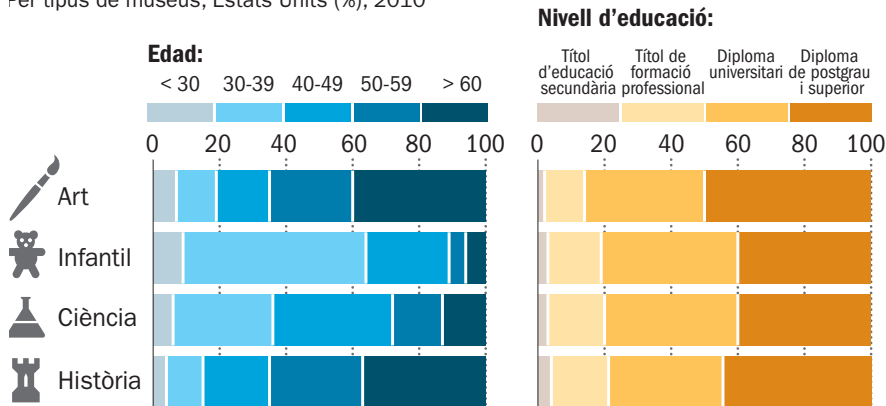
C/ Pitàgores, 2
25100 ALMACELLES (Lleida)
Tel.: 973 74 20 01
mauf@almacelles.cat
www.museualmacelles.cat

Més joves i més savis

Perfils demogràfics dels principals visitants de museus*

Per tipus de museus, Estats Units (%), 2010

*Socis de museus o que pertanyen a la seva llista de correu.

Gràfic: The Economist / Fonts: Reach Associates

Axel Rüger, director del Museu Van Gogh d'Amsterdam, explica que té una llista tan llarga com el seu braç de museus estrangers que volen demanar prestades algunes de les seves pintures més famoses.

Una gran institució com el BM costa uns 100 milions de lliures l'any, dels quals un 40% es destina al personal. Per cada lliura de fons públics, el museu n'aconsegueix una altra pels seus propis mitjans. Les taxes d'admissió

1 als museus públics de la Gran Bretanya van ser rebutjades pel govern laborista de 2001, encara que la majoria de museus demanen donacions voluntàries. Tot i això, el BM també ha fet grans esforços per enfortir el seu màrqueting i la recaptació de fons i per vendre la seva experiència. Una manera de fer-ho és proporcionar serveis de consultoria a museus nous de l'estranger; es creu que un contracte amb el Museu Nacional Zayed a Abu Dhabi, que obrirà les portes el 2016, proporciona al BM 10 milions de lliures l'any.

Com fer amics. Tradicionalment, els museus dels Estats Units han rebut el suport d'individus rics que ofereixen fons privats, però fins i tot allà els museus gaudeixen de la generositat de l'Estat en forma d'exempcions fiscals per als donants i prestadors, així com normes que afavoreixen les organitzacions sense ànim de lucre (vegeu el gràfic per veure el desglossament dels fons dels museus dels Estats Units). A part dels casos de Nova York i Chica-

FUNDACIÓ VILA CASAS

CAN FRAMIS BARCELONA

Can Framis
Museu de Pintura Contemporània
Roc Boronat 116 - Barcelona
www.fundaciovilacasas.com

AGUSTÍ PUIG

VA VOLER SER BOIRA I VA VOLER SER VENT

DEL 15/09/14
AL 22/02/15

go, les entrades com a font d'ingressos cada vegada són més insignificants. Quan al Museu d'Art de Dallas (DMA) els beneficis de les entrades es van reduir a només el 2% dels ingressos anuals, els fideïcomissaris van aprovar la posada en marxa d'un pla radicalment nou: els visitants s'inscriuen en una associació coneguda com els Amics del DMA, que els concedeix l'entrada gratuïta si proporcionen els seus noms, adreces de correu electrònic i codis postals. Des de gener, s'hi han unit 35.000 persones, i s'hi inscriuen a un ritme de 800 per setmana. La informació personal que proporcionen se superposa amb dades del cens, i això permet al museu conèixer qui són els seus visitants i d'on vénen. Als filantrops els encanta el pla, perquè fa que l'ús dels seus diners sigui més transparent.

No a tots els museus els va igual de bé. Llocs emblemàtics com el Museu Metropolità d'Art de Nova York, el BM, el Louvre i el recentment reformat Rijksmuseum d'Amsterdam s'omplen de visitants. Museus locals petits també tenen un gran suport de les seves comunitats. Però les cases històriques i els museus d'història són menys populars del que solien ser, i els museus dedicats als visitants joves ara han de competir amb moltes altres atraccions.

I tots els museus, ja siguin finançats per l'Estat o de manera privada, es veuen afectats pel cicle econòmic. A Espanya, per exemple, el finançament públic s'ha reduït, així que molts dels museus que s'han construït en les últimes dues dècades lluiten per cobrir les despeses de funcionament. I a les ciutats on les fortunes econòmiques han disminuït, els museus també se'n ressenten. Detroit té un deute de 18 mil milions de dòlars, i el 3 de desembre se li va concedir protecció dels seus creditors. Una de les propostes que es consideren per recaptar diners és que vengui la seva col·lecció de pintures de Brueghel el Vell, Van Gogh i Matisse valorada, fa una dècada, en mil milions de dòlars.

No obstant això, cada dia s'obren nous museus, i a Occident la majoria són dedicats a l'art contemporani, que en aquests moments sembla la principal atracció.

Art contemporani

Obres noves

Per què tants museus s'aventuren amb l'art contemporani.

Era un hivern humit i fosc de 2003 quan Olafur Eliasson va arribar a Londres. Aquest artista mig islandès i mig danès de 36 anys, especialitzat en escultures i instal·lacions a gran escala, tenia un pla per a la Tate

Modern: el *Weather Project* ("Projecte temps", a la imatge). Va cobrir el sostre de la Sala de Turbines amb un mirall i va omplir uns quants humidificadors amb una barreja de sucre i aigua per crear una boira d'olor dolça. Els visitants